

Василь ВАЛЬЧАК

*аспірант Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

**УКРАЇНСЬКИЙ РОДИННИЙ ОБРЯДОВИЙ ЦИКЛ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ГАЛИЧИНИ)**

Український родинний обрядовий цикл є важливою складовою традиційної культури українського народу, що відображає життєві етапи індивіда через ритуальні практики, об'єднуючи сімейне і громадське життя. Він охоплює народження, шлюб і смерть — три ключові події, що символізують початок, продовження і завершення життєвого шляху. У кожному з цих обрядів відображені релігійні вірування, моральні цінності, соціальні норми та культурні особливості українців.

Галичина, як один із найзначніших культурних регіонів України, зберегла чимало унікальних звичаїв і обрядів, що стали основою для вивчення родинного обрядового циклу. Цей регіон характеризується високим рівнем етнічної самосвідомості та глибоким зв'язком із народною традицією, що дозволило зберегти обрядові форми навіть у контексті соціально-історичних змін.

Дослідження українського родинного обрядового циклу на матеріалах Галичини має велике значення для розуміння процесів етнокультурної тягlosti, збереження національної ідентичності та соціальної взаємодії всередині громади. У даній статті розглядаються основні аспекти родинних обрядів — народження, весілля та похорон — у контексті їх ритуального значення та трансформацій у XX–XXI століттях.

Родинний обрядовий цикл як частина української етнокультури

Родинний обрядовий цикл є важливим складником української традиційної культури, який регулював та оформлював ключові події життя людини — народження, шлюб і смерть. В Галичині цей цикл зберігся у своїй автентичній формі завдяки сильному національному самоусвідомленню та традиціоналізму регіону.

Обряд народження: символізм і традиції

Народження в українській родинній культурі пов'язане з численними ритуалами, спрямованими на захист дитини та матері. У Галичині існував звичай «завивання» новонародженого в спеціальну тканину з метою захисту від злих духів, а також обряд «кумівства», де вибір кумів мав особливе значення для подальшого життя дитини.

Весільні обряди: святкування нового етапу життя

Весілля в Галичині супроводжувалося численними підготовчими та виконаними ритуалами, що відображали соціальні та релігійні цінності громади. Центральними елементами були вінчання, сватання, дарування, зокрема, традиція «викупу нареченої» та символічна передача родинних обов'язків молодят через обряд «вінкоплетіння».

Похоронний обряд і віра в загробне життя

Смерть і похорон супроводжувалися комплексом ритуалів, що символізували перехід душі в інший світ. У Галичині важливим елементом було проведення тризни (поминального обіду), а також особлива увага до дня «сороковин», коли душа остаточно покидала світ живих. Обряди супроводжувалися молитвами та спеціальними піснями, які мали допомогти душі в її подорожі.

Роль громади в родинних обрядах

У Галичині родинні обряди мали колективний характер, оскільки громада активно брала участь у всіх ключових моментах життя кожної родини. Це

відображало взаємозалежність індивідуальної та колективної свідомості, коли родинні обряди служили засобом соціальної інтеграції та підтримки.

Зміни та адаптація родинного обрядового циклу в сучасній культурі

У ХХ столітті під впливом урбанізації та глобалізації багато обрядових елементів почали втрачати своє первинне значення. Однак у Галичині все ще існує потужна тенденція до збереження обрядової спадщини, особливо через відродження автентичних весільних і похоронних традицій у рамках етнографічних фестивалів та громадських ініціатив.

Український родинний обрядовий цикл, заснований на глибоких народних традиціях, віруваннях та звичаях, залишається важливим культурним феноменом, що забезпечує передачу соціальних і духовних цінностей з покоління в покоління. На основі матеріалів, зібраних у Галичині, можна стверджувати, що родинні обряди цього регіону відображають як загальноукраїнські традиції, так і локальні особливості, зумовлені історичними, соціальними та географічними чинниками.

Обряди народження, шлюбу та похорону в Галичині зберегли свою ритуальну значущість, незважаючи на значні соціально-економічні зміни ХХ–ХХІ століть. Народження традиційно супроводжується обрядами, що мають на меті захистити новонародженого та закріпити його соціальний статус у громаді. Весільні ритуали, які є найурочистішою частиною родинного циклу, залишаються символом об'єднання двох родин, а також продовження роду. Похоронні обряди відображають релігійні уявлення про загробне життя і забезпечують зв'язок між поколіннями живих та померлих.

Галицький обрядовий цикл демонструє високу стійкість традицій, одночасно зазнаючи певних трансформацій під впливом модернізації та урбанізації. Проте ключові елементи обрядової системи, такі як релігійні ритуали, символізм і громадська участь, зберігаються, забезпечуючи збереження національної ідентичності та культурної спадщини.

Таким чином, дослідження українського родинного обрядового циклу на прикладі Галичини дозволяє глибше зрозуміти етнокультурні процеси, пов'язані зі збереженням традицій, ідентичності та ролі ритуалів у сучасному суспільстві.